

- 17.AN, F/7/ 13054, File «anarchist-communist Club».
- 18.AN, F/7/13054 «The Libertarian's Friends Group» (Groupe Les Amis du Libertaine»). Note of 13/8/1913.
- 19.APP, BA 1499, anonymous note of 02/8/1914.
- 20.Julien Chuzeville, Militants contre la guerre 1914 -1918 (Militants against the war 1914 -1918), Paris, Spartacus 2014
- 21.Alfred Rosmer, Le mouvement ouvrier durant la première guerre mondiale, de Zimmerwald à la Révolution russe, ("The Labour Movement during the First World War, from Zimmerwald to the Russian Revolution"), Paris, Mouton&Co, 1959.
22. AN, F/7/ 13055, File «New Times Group», Note of 21/02/1916.
23. Julien Chuzeville, Militant contre la guerre 1914 -1918 (Militant against the war 1914 -1918), Paris, Spartacus 2014.
24. AN, F/7 13055, File «Scientific Studies Group» (Groupe d'Etudes Scientifiques).
- 25.APP, W1206-590299, Eichenbaum's File, 28/09/1915 report
26. Анархисты: Документы и материалы 1883-1935 гг. Т.1, 1883-1916 гг. / Сб. под ред. В.Кривенького. Москва, РОССПЭН, 1998.
- 27.AN, Volin's personal file of the "Moscow Fund": 19940443/19.
- 28.AN, F/7 13055, File "New Times Group", Note 20/11/1916.
29. Julien Chuzeville, Militant contre la guerre 1914 -1918 (Militant against the war 1914 -1918), Paris, Spartacus 2014.
30. Quoted by Jean Maitron, «History of the Anarchist Movement in France, from 1914 until today», book 2, Paris, Maspero, 1975.
- 31.AN, F/7 13055, File «Scientific Studies Group», Note of May 1917.
- 32.AN, F/7/13055, File, «Scientific Studies Group», anonymous note of 30/04/1919.
33. Quoted by Jean Maitron, «History of the Anarchist Movement in France, from 1914 until today», book 2, Paris, Maspero, 1975.

УДК 94(71=161.2)

УКРАЇНЬСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1917-1921 рр. У СПОГАДАХ ПРЕДСТАВНИКА УКРАЇНЬСЬКОЇ ДІАСПОРИ О. СТАНІМІРА

Бодруг А. В., аспірант кафедри історії України.
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

«Держава це організація найвищого ступеня, яка має об'єднувати не лише свої партії чи групи, але й етнічно чужі елементи, що входять в її склад. До вдержання і закріплення державності необхідні є два головні чинники - правопорядок і сильна дисциплінована армія для оборони того правопорядку внутрі і назовні. Цього вчать нас Визвольні Змагання і

в тім дусі належить виховувати майбутні покоління» – відзначав Осип Станімір [8, с. 185-186]. Ці слова, які було сказано видатним сотником Української Галицької Армії понад півстоліття тому, є актуальними і в наші часи тяжких випробувань, які випали на долю України. Досвід Української революції 1917-1921 рр. свідчить про те, що тільки політична згуртованість та впевнений рух до мети можуть не тільки допомогти у здобутті незалежності держави, але й відкинути безпідставні територіальні претензії з боку держав-сусідів. Долаючи велику кількість етнічних і культурних розбіжностей, маючи військові, політичні та економічні труднощі, майже 100 років тому 22 січня 1919 р. відбулася велика історична подія – об'єднання Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки, що заклало початок новому етапу розвитку української державності [10, с. 4].

Великий внесок у національну боротьбу зробили українці, які з тих чи інших причин змушені були покинути етнічні українські території та податись далеко за океан не просто у пошуках кращої долі, а, маючи на меті продовження роботи по збереженні української самобутності та відстоюванні національних інтересів на міжнародній арені. У межах третьої хвилі української еміграції до Канади потрапила значна кількість досвідчених українських офіцерів УГА та армії УНР, а також талановитих діячів науки та культури. Зважаючи на великий військовий досвід в минулому та важливу історичну цінність для сьогодення, є актуальною справою розгляд спогадів представників української діаспори Канади в контексті відзначення столітнього ювілею Української революції 1917 – 1921рр.

Після подій Другої світової війни до Канади емігрував видатний військовий та громадський діяч Осип Станімір (1890 – 1971), який брав участь у військових операціях у ході Українських визвольних змагань на початку ХХст. Під час українсько-польської війни 1918 – 1919рр. О.Станіміра було призначено сотником Української Галицької Армії (УГА). Як згадував сам О.Станімір: «З УГА перебув всі воєнні фронтові страхиття в Галичині і на Східній Україні...»[8, с. 5]. Наприкінці серпня 1919 р. підрозділ одним з перших увійшов до Києва. З лютого по квітень 1920 р. Станімір проходив службу в об'єднаних формуваннях Червоної Української Галицької Армії (ЧУГА), де командував третьою армійською бригадою. Наприкінці квітня 1920 р. третя бригада намагалася приєднатися до Армії УНР, але зустріла опір з боку польської армії. Пізніше О.Станімір служив у 5-й Херсонській дивізії УНР. По закінченні Першої світової війни офіцер проживав у Чехословаччині, Австрії, а незабаром емігрував до Канади.

У 1966 р. О.Станімір видає спогади про часи військової служби у ла-

вах армій УНР та УГА. Ця робота отримала назву «Моя участь у визвольних змаганнях»[8]. Автор вказує на те, що його спомин є особистим пережиттям, а тому він має право оцінювати історичні події того часу. Перебуваючи у Торонто, О.Станімір брав активну участь у громадському житті української діаспори. Варто згадати його участь у відзначенні подій Української революції, Акту Злуки – Дня соборності України, громадську роботу у Союзі українських канадських ветеранів, Союзі українських колишніх воїнів, організаціях реабілітації ветеранів УГА та армії УНР. Цікавими є погляди О.Станіміра на події Української революції. Поразку в боротьбі за українську самобутність громадський діяч убачає в тому, що тоді українці «не знали себе», своєї історії і тому робили ті самі помилки, що їх робили батьки та діди: «ми і лише ми винні в нашому теперішньому положенні»[8, с. 7].

О.Станімір оцінює ганебну історичну подію, яка трапилась в листопаді 1918 р., коли українські війська змушені були покинути Львів. Причиною цього, на думку сотника УГА, була слабка військова підготовка листопадової воєнної кампанії. Автор пише про те, що у Львові не було зорганізовано сильної військової одиниці, а зформовано доривочно з різних полків слабкі військові відділи, незіграні між собою. «Хаотична і нервова обсада Львова, програні бої та часті зміни начальних вождів» довершили поразку [8, с.8]. О.Станімір вважає, що українські революціонери допускали непослідовні кроки у своїй державницькій діяльності [2, с. 21].

Соборність проголошено, стверджував О.Станімір, та не зважаючи на те, українці й надалі мали два українські уряди – С.Петлюри і Є.Петрушевича, і дві українські армії – наддніпрянську та галицьку, а з приходом більшовиків в Україну аж чотири українські провідні центри: два наддніпрянські уряди – в Кам'янці Подільському і в Харкові і два галицькі ревкоми – у Вінниці та в Балті. На еміграції в Канаді українці мали також два центри: УНРади й УГВРади [8, с. 9]. У здачі Києва білогвардійцям в вересні 1919 р. О.Станімір звинувачує розсварений політичний провід та неготовність надавати відповідальні накази воєнного командування у вирішальний момент. Він має на увазі уряди Наддніпрянщини та Галичини, генерала А. Кравса. О.Станімір згадує про ті події: «Положення було неясне і мінялося з хвилини на хвилину. Воно було для сотника і для нас дуже важке. З військового боку ми знали, що робити – битися. З політичного боку, ми знали, що треба додержувати послууху покликаним до цього чинникам нашої молодої держави. Бо національна карність – це також закон для кожного жовніра. Крім цього, величезна перевага денікінських військ та брак зв'язку з іншими українськими військовими частинами і вищою командою накладала велику відпо-

відальність за введення залоги Думи у безвиглядний бій з денікінцями» [8, с.188].

Українські війська перебували в той час в надзвичайно важких умовах невизначеності та політичної зради. Будучи сотником УГА та маючи добрий військовий досвід, О. Станімір бачив, що бій зможе викликати величезні втрати з боку української армії. Продовження збройної боротьби за непереможних матеріальних обставин, опираючись лише на власні слабкі сили, було політичним абсурдом [5, с.2].

О.Станімір вказує на сильні сторони революційного руху українців. Він вважає, що українці змогли швидко мобілізувати свої сили, а головне отримали великий державницький досвід, який, на думку автора, стане в нагоді у майбутній розбудові незалежної України. О.Станімір робить певні висновки: «І хоч революція застала нас невідготованими до такого великого діла, як творення власної держави, – то наші державні провідники не дармували і будували державу з такого людського матеріалу, який був тоді до диспозиції. На це вказує нам сам факт, що з сирої етнографічної української маси, на протязі розмірно короткого часу, бо несповна одного року, постала справжня українська нація і в дні 22 січня 1918 р. Центральна Рада, своїм IV універсалом, проголосила українську Самостійну й Незалежну Державу» [8, с.185]. Проте легше державу здобути, ніж її утримати в руках українців, на що вказує історичний досвід [6, с.6]..

Спогади яскравого представника української діаспори Канади, борця за незалежність української держави О.Станіміра мають неабияку цінність для вивчення історії Української революції 1917 – 1921рр. Їхній автор вказує на негативні якості українських революціонерів, які вплинули на хід історичних подій. На думку О.Станіміра причину поразки можна вбачати в слабкій підготовці армійських формувань, у невиважених кроках державної та військової адміністрацій, у незгоді УНР та ЗУНР, яка викликала розпорошування сил. Подолання цих помилок можливе тільки через засвоєння історичного досвіду української історії. Проте є і позитивні якості, які вбачає автор у швидкій мобілізації сил у вирі раптових революційних подій, а також у здобутті коштовного державницького досвіду, який стане в нагоді у майбутньому розвитку незалежної України.

Список джерел та літератури:

1. Кушнерик Г. Й. Станімір (Станімір) Осип / Г. Й. Кушнерик, Б. І. Мельничук, Б. І. Пиндус, Л. Ф. Щербак // Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т. – Тернопіль: Видав.-поліг. комб. Збруч, 2008. – Т. 3 : П – Я. – С. 329 – 330.

2. Марунчак М. Г. Історія українців Канади. – Вінніпег : УВАН в Канаді, 1991. – Т. 2. – 512 с.

3. Млиновецький Р. С. Нариси з історії українських визвольних змагань 1917 – 1918рр. – Торонто: Basilian Press, 1973. – Т.2. – 670 с.

4. Приходько М. Т. Від Сибіру до Канади. – Буенос-Айрес: в-во Юліяна Середяка, 1979. – 305с.

5. Прохода В. Х. 50-ліття зимового походу армії УНР // Нові Дні. – Торонто: Basilian Press, 1969. – Ч. 239. – С. 1 – 2.

6. Романюк Н. А. Бойовий інстинкт у визвольних змаганнях народів. – Саскатун: Новий шлях, 1935. – 40с.

7. Станімір О. З італійського фронту на український в листопаді 1918р. // Вісті Комбатанта. – Нью-Йорк: Головна Управа Об'єднання Вояків Українців в Америці, 1966. – Ч. 2. – С. 26 – 33.

8. Станімір О. Моя участь у Визвольних Змаганнях 1917-1920. – Торонто: Logos, 1966. – 192 с.

9. Станімір О. Спогад про сот. Петра Бігуса // Вісті Комбатанта. – Торонто - Нью-Йорк: Головна Управа Об'єднання Вояків Українців в Америці, 1967. – Ч. 5-6. – С. 49 – 51.

10. Стечишин М. С. Самостійність, соборність, федерація. – Вінніпег: Український Голос, 1942. – 24с.

УДК 94(477) «1917»

РЕВОЛЮЦІЙНІ ПОДІЇ 1917 РОКУ В ХЕРСОНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ (НА МАТЕРІАЛАХ ОКНЯНСЬКОГО РАЙОНУ)

Жосан С.І., історик

На початку ХХ ст. землі Окнянського району перебували у складі кількох адміністративно-територіальних одиниць. Усі населені пункти, що знаходилися на північ від річки Ягорлик, входили до складу Балтського повіту Подільської губернії. Землі, що знаходилися на південь від Ягорлика, відносилися до Ананьївського та Тираспольського повітів Херсонської губернії. Весною 1917 р. на Окнянщині відбулися селянські заворушення, спрямовані проти поміщицького землеволодіння. Активну роль у них відігравали колишні фронтовики Першої світової, які повернулися додому. Один із них – Олександр Михайлович Євстрат'єв, якого ще на фронті було обрано головою комітету Ради солдатських депутатів 3-ї Туркестанської дивізії. Він прибув до рідного села Окни не тільки з певним досвідом революційної боротьби, а й з чималим вантажем пропагандистських революційних видань [11, арк.604]

Землі села Чорної тоді належали поміщику Івану Акимовичу Баптизманському, відставному лейтенанту флоту. У березні 1917 р. в Чорній було створено земельний комітет, який вимагав від поміщика продати ці